

AUSTRALIA NOLA ENTREGATU ZIEN BRITAINIA HANDIAK AEB-EI: 1975EKO ESTATU KOLPE AHANTZIA

Australiako Auzitegi Gorenak maiatzean ebatzi berri du Erresuma Batuko erreginak eta Australiako Gobernadore Nagusiak 1970eko hamarkadan elkarri bidalitako mezuak –denak ez arren, gehienak– ez direla pribatuak eta Artxibategi australiarrean ikusgai eduki behar dituztela. Australia demokratikoaren historiako pasarte ilun bat argitzeko balioko dute agiri horiek: jendeak hautatutako gobernu bat nola uzkaile zuten AEBek eta Britainia Handiak.

PELLO ZUBIRIA KAMINO

Azalpen laburra gazteentzat: Inperio Britainiarraren zati izandako Australiak gaur ere Commonwealthen jarraitzen du eta Elisabeth II Erresuma Batuko erreginak gain Australiakoa ere bada. Honek izendatzen du Gobernadore Nagusi bat, ordezkari sinboliko bat betetzen duena, ia beti ardura zehatzik gabea... salbu eta, ikusiko dugunez, kasu bakan bezain erabakigarrietan.

Jenny Hocking historiagileak urtetako borroka zeraman erreginarene eta honen ordezkari australiarra zen John Kerr gobernadorearen artean 1970eko hamarkadan komunikatutako korrespondentzia ikusi ahal izateko, *Palace letters* deitu gutunak, horietan egon daitezkeelakoan erreginak –Londresko eta Washingtoneko gobernuak eskatuta– Gough Whitlam lehen ministroa kargutik kentzeko egingadako mugimenduen gakoak.

Historiagilearen garaipenak berriro iratzarraziti ditu 1975eko gertakizunak, Australian amerikarrek eta britainiarrek antolatutako estatu kolpearen ingurukoak. John Pilger kazetari eta dokumentalgile australiarrak, gaiari liburu bat eskainia dio: *A Secret Country* [Herrialde sekretu bat]. Pilgerrek gertakizunoz idatzi du *Consortium News* aldizkarian: *The Forgotten Coup Against 'The Most Loyal Ally'*, [Aliaturik leialenaren kontra egingadako estatu kolpe ahantzia].

“John Kerr Gobernadore Nagusiak –idatzi du Pilgerrek– era lotsagarrian eraitsi du Gough Whitlam lehen ministroaren gobernu erreformazalea, Australia

lia AEBei oparitzuz. Gaur egun Australia parekorik gabeko estatu morroi bat da: bere politika, inteligentzia zerbitzuak, armada eta hedabideen parte handi bat integratuta daude Washingtonen menderatze eremuan eta honen gerra planetan. Donald Trumpek Txina probokatze-ko Australian AEBek dauzkaten baseak bere abangoardiatzat aipatzen ditu. Australiako gizarte “jatorraren” baitan anesia historikoa dago 1975eko gertakizun katastrofiko haietaz”.

Mende laurdenez agindu zuten liberalen hauteskundeak irabazita, Gough Whitlam laboristaren gidaritzapean 1972tik 1975era bitartean Australia bere ibilbide propioa egiten hasi zen nazioartean. Ordura arte Vietnamgo gerran AEBei luzaz lagundu ostean –aurretik Koreakoan bezala–, Whitlamen gobernuak tropak atera zituen sarraski hartatik eta amerikarrek vietnamdarrei egindako triskantzak gaitzetsi zituen publikoki.

Nerhu, Tito eta abarrek 1960ko hamarkadan sortutako Lerrokatu Gabeko Herrialdeen Mugimendura hurbildu zen Whitlam, Ozeano Indikoa bake eremu izatea aldarrikatu zuen –AEB eta Britainia Handiko gobernuen aurkotasunez–, Frantziari exijitu zion proba atomikoak etetea Ozeano Barean, Palestinako erresistentziari ahotsa eskaini zion nazioartean, 1973ko kolpearen ostean Txiletik iritsitako iheslariak aterpetu, eta abar.

Etxe barruan, lehenbiziko aldiz arautzen hasi zen aborigenen jabegoa beren

lurren gainean. “Whitlam –dio Pilgerrek– ez zen Alderdi Laboristako ezkertiarretakoa, sozialdemokrata konformagaitza zen ideiaz, harrotasunez eta interesez. Uste zuen ezin potentzia atzeritarrek ez zituela kontrolatu behar bere herrialdearen baliabideak, ezta agindu behar ere bere politika ekonomikoan edo nazioartekoan. ‘Etxaldearen jabegoa berreskuratzea’ zen haren proposamena”.

EZ AIPATU PINE GAP

Ia mende batez gerra nagusi guztietan lehenik Inperio Britainiarrari eta gero yankiei lan beltz eta zikinak egiten aritu ostean eragin eremu horretatik aldentzeak zekartzan arriskuez jabetzen zen Whitlam. AEBen inteligentzia zerbitzuak eta Erresuma Batukoak Australiako Segurtasun Erakundearen (ASIO) muine-raino sartuta zeuzkala ere bai. 1973ko martxoan Whitlamek izendatutako fiskal nagusia polizia ekipo batekin ASIOren bulegoetan sartu zen, espioitza zerbitzuen kontrola berreskuratu nahian, eta honek are gehiago haserrarazi zituen yankiak bezala britainiarrak.

Australiak eta AEBk –CIAk zehazki-elkarrekin kudeatutako Pine Gap basean gertatzen zena barrutik ezagutu nahi zuen Whitlamek. Orduan garrantzizkoa bazen, garrantzizko segitu du geroztik: Pine Gap, Edward Snowdenek 2013an zabaldutako agirietan azaltzen da amerikarren espiazteko tresna nagusien artean. Pine Gapen kontrola galtzeko arriskuak eraman omen zituen CIAko buruak

GOUGH WHITLAM

LEHEN MINISTROA (ESKUINEAN)
ETA JOHN KERR, HONEK
GOBERNADORE NAGUSI KARGUA
HARTU ZUEN EGUNEAN, 1974KO
UZTAILAREN 11N. HAMASEI
HILABETE BERANDUAGO JOKO
ZION ESTATU KOLPEA.

Australiar estatu kolpea antolatzen, ofizial haiek batek geroztik Pilgerri aitortua dionez. Eta lanean jarri zituen elite politiko eta sindikal australiarretan kokatuta zeuzkan infiltratuak.

Whitlam laboristak proposatuta, izendatua zuen Elisabeth II.ak John Kerr Australiar Gobernadore Nagusi; lehenik abokatu eta gero epaile, gaztetan laborista izana. Kerrek, ordea, monarkiko itsua izateaz gain, aspaldiko loturak zeuzkan inteligentzia zerbitzu britainiar eta iparramerikarrek, 1970eko hamarkadan zenbait kultur erakundetako karguz mozorrotuak. Kerr berentzako lanean jartzeaz gain, AEBek enbaxadore berria bidali zuten Canberrara: Marshall Green, CIAk 1965ean Indonesiar Sukarno lehendakariari –hau ere Lerrokatu Gabeko Herrialdeen Erakundeko aitzindarietako– antolatutako estatu

kolpe odoltsuan oso paper garrantzitsua jokatu. Milioi bat pertsona garbitu zituzten Indonesiar kolpe hartan, gaur hango hondartza paradisiakoetara eztei-bidaietan doazenek ez dakiten arren. Green iritsi bezain fite hasi zen edozein ekitaldi publikotan herritarrei bezala enpresariei iradokitzen gobernu uzkaile behar zutela.

Whitlamek, ohartuta gobernuaren informazio konfidentzialak jarraitzen zutela iristen MI6 britainiarren eskutara eta honek CIAri pasatzen zizkiola, inteligentzia zerbitzu australiarren buruak kargugabetu zituen. Eta enbaxadore iparramerikarri eskatu zion CIAk Australiar zeuzkan agente guztien zerrenda.

1975eko azaroaren 10ean Whitlam lehen ministroari irakurri zioten Washingtonetik CIAk Asia Ekialdeko

buru Theodore Shackleyri –bi urte lehenago Salvador Allenderen kontrako estatu kolpea antolatzen aritutakoari– bidalitako mezu “top secret” hau: lehen ministroa arriskutsua zela Australia berarentzako. Henry Kissinger oro ahaldunaren ohartarazpena zen. Bitarte horretan, Elisabeth erreginaren Gobernadore Nagusiaren karta ere ari ziren jokatzeko amerikarrak, britainiarren laguntza.

Biharamunean, azaroaren 11n, Whitlamek Parlamentuari azaldu behar zion zer gertatzen ari zen Australiar CIAren presentziarekin. Ez zen hitz egitera iritsi: Australiar Erreginaren Gobernadore Nagusiak deitu eta botereak kendu zizkion demokratikoki hautatutako lehen ministroari, antzinako erregeorde kolonial batek egingo zukeen moduan. Agur Whitlam gogaikarria, ongi etorri Australia betiko murrontzara. ●

**ZINKUNEGI
OPTIKA**

Hernani 23 - 20004 Donostia
T. 943 420 624
info@zinkunegioptika.com
www.zinkunegioptika.com

f t